

Incidenční spor

Lhůta k podání žaloby na určení neplatnosti smlouvy podle ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona není lhůtou procesní, pro jejíž zachování by postačoval postup dle § 57 odst. 3 o. s. ř., nýbrž lhůtou hmotněprávní, k jejímuž zachování je nezbytné, aby žaloba nejpozději posledního dne této lhůty došla insolvenčnímu soudu, a jejíž zmeškání nelze prominout. Nedojde-li žaloba na určení neplatnosti smlouvy ve lhůtě určené v ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona, insolvenční soud ji odmítne jako opožděnou (§ 160 odst. 4 věta první insolvenčního zákona).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 ICdo 148/2020-141 ze dne 28.4.2022)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) F. H., narozeného XY, b) J. Š., narozeného XY, obou bytem XY, obou zastoupených Mgr. J.P., advokátem, se sídlem v P., a c) F. H., narozeného XY, bytem XY, proti žalované Mgr. Janě Fábry Payne, M. iur. comp., se sídlem v P., jako insolvenční správce dlužnice P. H., zastoupené JUDr. M.V., Ph.D., advokátkou, se sídlem v P., o určení neplatnosti kupní smlouvy, vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 75 ICm XY, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužnice P. H., narozené XY, bytem XY, vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 66 INS XY, o dovolání žalobců a) a b) proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. července 2020, č. j. 75 ICm XY, 102 VSPH XY (KSPH 66 INS XY), tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 31. července 2018, č. j. 75 ICm XY, odkazuje na ustanovení § 160 odst. 4 a § 289 odst. 3 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a na ustanovení § 169 odst. 2 věty druhé zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), (mimo jiné) odmítl jako opožděnou žalobu, kterou se žalobci domáhali vůči žalované určení neplatnosti kupní smlouvy ze dne 7. prosince 2017, jejímž předmětem byl prodej (ve výroku usnesení specifikované) bytové jednotky (dále též jen „smlouva“ a „nemovitost“); smlouva byla zveřejněna v insolvenčním rejstříku 8. prosince 2017, lhůta k podání žaloby o určení neplatnosti smlouvy marně uplynula 8. března 2018 a žalobci podali žalobu u insolvenčního soudu (až) 12. března 2018.

Vrchní soud v Praze k odvolání žalobců usnesením ze dne 27. července 2020, č. j. 75 ICm XY, 102 VSPH XY (KSPH 66 INS XY), mimo jiné potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o odmítnutí žaloby.

Odvolací soud – cituje ustanovení § 159 odst. 1 písm. f), § 160 odst. 1 a 4 a § 289 odst. 3 insolvenčního zákona – uzavřel, že lhůta k podání žaloby o určení neplatnosti smlouvy, kterou žalovaná zpeněžila nemovitost prodejem mimo dražbu (§ 289 odst. 3 insolvenčního zákona), je lhůtou hmotněprávní, k jejímuž zachování je nezbytné, aby žaloba došla (insolvenčnímu) soudu nejpozději posledního dne lhůty; zmeškání této lhůty nelze prominout.

Přitom neshledal oprávněnou námitku, podle níž byla žaloba podána na poštu k přepravě (již) 6. března 2018, přičemž žalobci „nemohou nést odpovědnost za to, že si soud zásilku vyzvedl až šestidenním zpožděním“. Současně s poukazem na usnesení Ústavního soudu ze dne 14. srpna 2001,

sp. zn. II. ÚS 315/01, zdůraznil, že rozhodující pro posouzení včasnosti žaloby je okamžik, kdy byla žaloba „skutečně“ doručena soudu. Za stavu, kdy smlouva byla zveřejněna v insolvenčním rejstříku 8. prosince 2017, byl posledním dnem tříměsíční lhůty k podání žaloby 8. březen 2018; žaloba doručena insolvenčnímu soudu (až) 12. března 2018 je tak opožděná.

„Pro úplnost“ odvolací soud doplnil, že odvolatelé nezpochybňovali dobrou víru „nabyvatele“ při nabytí nemovitosti ani v žalobě, ani v odvolání; „tvrdili toliko nerespektování předkupních práv ze strany žalované“.

Proti potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu ohledně odmítnutí žaloby podali žalobci a) a b) dovolání, které mají za přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které odvolací soud (podle jejich názoru) zodpověděl v rozporu s (označenou) judikaturou Ústavního a Nejvyššího soudu, respektive, které dosud nebyly Nejvyšším soudem řešeny.

Konkrétně jde o právní otázky týkající se povahy lhůty k podání žaloby podle ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona a tzv. opomenutých (žalobci navržených a soudy neprovedených) důkazů.

Dovolatelé snáší argumenty ve prospěch závěru, podle něhož je lhůta k podání žaloby na určení neplatnosti smlouvy (§ 289 odst. 3 insolvenčního zákona) lhůtou procesní; k jejímu zachování tak postačuje, aby žaloba byla poslední den lhůty „odevzdána orgánu, který má povinnost ji soudu doručit“ (§ 57 odst. 3 o. s. ř.).

V dané souvislosti zdůrazňují, že:

1) Jde o lhůtu pro podání žaloby, tj. k procesnímu úkonu, která je upravena v procesním předpisu (insolvenčním zákoně), a žalobou je „napadena“ smlouva, kterou byl zpeněžen majetek patřící do majetkové podstaty (tj. smlouva uzavřená v rámci insolvenčního řízení);

2) Insolvenční zákon u žaloby podle ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona (na rozdíl od žalob upravených v ustanoveních § 198 odst. 1, § 199 odst. 1 a 200 odst. 2 insolvenčního zákona) výslovně neurčuje, že pro zachování lhůty je nutné, aby žaloba došla insolvenčnímu soudu nejpozději posledního dne této lhůty;

3) V pochybnostech musí být v zájmu zachování práva na soudní ochranu a zajištění právní jistoty vykládáno ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona ve prospěch osoby, která žalobu podává.

Dále dovolatelé soudům nižších stupňů vytýkají, že neprovedly jimi navrhované důkazy (podacím lístkem a informacemi „státního podniku Česká pošta“) ohledně skutečného data doručení žaloby insolvenčnímu soudu (a v rozhodnutích svůj postup neodůvodnily); potud poukazují na nedostatečnou evidenci „přijatých fyzických podání“, možné pochybení „lidského faktoru“, jde-li o datum podacího razítka, a časový odstup mezi podáním zásilky k přepravě a datem „doručení“ zásilky soudu. Ostatně, dospěly-li soudy nižších stupňů k závěru o tom, že žalobci neprokázali včasnost žaloby, měly je poučit podle ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř., aby navrhli k prokázání této skutečnosti další důkazy.

Konečně dovolatelé upozorňují, že soudy „zcela ignorovaly“ jimi namítané okolnosti, za nichž „byla smlouva uzavřena“ a které „nasvědčují absenci dobré víry kupujícího“; i v tomto směru jim vytýkají nesplnění poučovací povinnosti (§ 118a odst. 4 o. s. ř.).

Proto požadují, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jako vadné, když neobsahuje vymezení důvodu přípustnosti dovolání, popřípadě je zamítl jako nedůvodné.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. a to k řešení právní otázky povahy lhůty k podání žaloby podle ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona, dosud Nejvyšším soudem nezodpovězené.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

V této souvislosti dále Nejvyšší soud dodává, že z obsahu spisu plyne, že zásilka obsahující žalobu v dané věci byla předána k přepravě na poštu 6. března 2018 (viz podací lístek), 9. března 2018 byla zásilka uložena s dovětkem „sjednaná výhrada odnášky“ a byla dodána příjemci (insolvenčnímu soudu) 12. března 2018 (viz detailní informace k zásilkám) [C-2-5 a 6].

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 159 odst. 1 insolvenčního zákona incidenčními spory jsou (...) f) spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu.

Podle ustanovení § 160 insolvenčního zákona incidenční spor se projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu; tento návrh má povahu žaloby (odstavec 1). Žalobu podanou podle odstavce 1 opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud odmítne. Stejně postupuje, má-li žaloba nedostatky, které se nepodařilo odstranit a které mu brání v řízení o ní pokračovat (odstavec 4).

Podle ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu, lze napadnout jen žalobou podanou u insolvenčního soudu nejpozději do 3 měsíců ode dne zveřejnění smlouvy v insolvenčním rejstříku. Platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu, lze napadnout žalobou podanou u insolvenčního soudu i po uplynutí lhůty podle věty první, nebyl-li nabyvatel v dobré víře.

Ve shora citovaném znění platila ustanovení 159 odst. 1 písm. f) a § 160 odst. 1 a 4 insolvenčního zákona k datu zahájení insolvenčního řízení dlužnice (9. dubna 2015) a do současné doby nedoznala změn. K rozhodnému znění ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona (od 1. července 2017) viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2019, sen. zn. 29 ICdo 149/2018.

Právo domáhat se vyslovení neplatnosti smlouvy, kterou byl zpeněžen majetek z majetkové podstaty dlužníka mimo dražbu v rámci insolvenčního řízení podle § 289 odst. 3 insolvenčního zákona, je jedním z práv, které insolvenční zákon přiznává účastníkům insolvenčního řízení konkrétního dlužníka (a stranám smlouvy). Toto právo však insolvenční zákon omezuje lhůtou, ve které je třeba uplatnit uvedené právo u insolvenčního soudu.

Obecně platí, že tam, kde zákon vymezuje příslušné osobě lhůtu k uplatnění práva u soudu žalobou, jde o lhůtu svou povahou hmotněprávní, jejíž dodržení se pojí (až) se dnem, kdy žaloba dojde soudu; to platí nejen pro lhůty, jejichž zmeškání právo „oslabuje“ (typově promlčecí lhůty), nýbrž i pro lhůty,

při jejichž zmeškání právo (podle toho kterého zákonného ustanovení) zaniká (prekluzivní lhůty) [nelze je prosadit opožděně podanou žalobou]. Pro účely posouzení, zda lhůta k podání žaloby je svou povahou lhůtou hmotněprávní, nemá (podle literatury i ustálené judikatury) sama o sobě význam ani skutečnost, že jde o lhůtu (k podání žaloby) vymezenou procesním předpisem, respektive předpisem, jenž může mít povahu procesního či veřejnoprávního předpisu jen zčásti (jako např. insolvenční zákon).

Srov. v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 391 až 392.

V judikatuře srov. např. bod XXIX., str. 199 (375) stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, sp. zn. Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. února 2005, sp. zn. 29 Odo 741/2003, uveřejněný pod číslem 9/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (k výkladu lhůty k podání vylučovací žaloby podle ustanovení § 19 odst. 2 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2000, sp. zn. 32 Cdo 4/2000, uveřejněné pod číslem 23/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (k výkladu lhůty k podání žaloby na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení § 131 odst. 1 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2013), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2004, sp. zn. 30 Cdo 493/2004, uveřejněný pod číslem 84/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a usnesení Ústavního soudu ze dne 10. srpna 1998, sp. zn. I. ÚS 230/98 (k výkladu lhůty k podání žaloby podle ustanovení § 175k odst. 2 o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2013) [k označenému usnesení Ústavního soudu budiž poznamenáno, že Ústavní soud sám sice ustáleně judikuje, že usnesení Ústavního soudu nejsou závazná erga omnes (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 13. září 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06, uveřejněný pod číslem 142/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu) a nejsou považována za závazná ani pro Ústavní soud, ani za obecně precedenčně významná (srov. např. též náleží Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05, uveřejněný pod číslem 190/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), předmětnému usnesení však zjevně jistý judikatorní význam přiznal již jeho uveřejněním pod číslem 47/1998 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu], nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 2005, sp. zn. 20 Cdo 2647/2003 (k výkladu ustanovení § 76 odst. 3 věty první části věty před středníkem o. s. ř. v tehdejší znění).

Z dikce ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona je přitom zjevné, že musí jít o žalobu ve stanovené lhůtě „podanou u insolvenčního soudu“; zřetelně z něj plyne i následek nedodržení zákonem stanovené lhůty spočívající v tom, že (nejde-li o výjimku podle ustanovení § 289 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona) jinou než včas podanou žalobou již platnost smlouvy nelze zpochybnit.

Jinými slovy, lhůta k podání žaloby na určení neplatnosti smlouvy podle ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona není lhůtou procesní, pro jejíž zachování by postačoval postup dle § 57 odst. 3 o. s. ř., nýbrž lhůtou hmotněprávní, k jejímuž zachování je nezbytné, aby žaloba nejpozději posledního dne této lhůty došla insolvenčnímu soudu, a jejíž zmeškání nelze prominout. Nedojde-li žaloba na určení neplatnosti smlouvy ve lhůtě určené v ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona, insolvenční soud ji odmítne jako opožděnou (§ 160 odst. 4 věta první insolvenčního zákona).

V poměrech projednávané věci tudíž ani Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že v situaci, kdy byla smlouva řádně zveřejněna v insolvenčním rejstříku dne 8. prosince 2017, byl posledním dnem tříměsíční lhůty k uplatnění žaloby podle ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona 8. březen 2018. Závěr odvolacího soudu o opožděnosti žaloby je tak ve světle podaného výkladu správný.

Na shora uvedeném nic nemění ani dovolací námitky týkající se tzv. opomenutých důkazů. Z dovolateli zmíněných „důkazů“ (podací lístek a detailní informace k zásilkám) totiž zjevně plyne, že

by žaloba byla opožděná, i kdyby byla doručena insolvenčnímu soudu (již) 9. března 2018 (viz doručení dodací poště). K tomu, že při zkoumání otázky doručování vychází soud ze skutečností vyplývajících z obsahu spisu, popřípadě ze skutečností o okolnostech doručení zjištěných pomocí šetření, které provedl buď sám, nebo prostřednictvím soudu prvního stupně jako soudu dožádaného, viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2002, sp. zn. 29 Cdo 2893/2000, uveřejněné pod číslem 40/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

V daných souvislostech Nejvyšší soud doplňuje, že soudy nižších stupňů nemohly porušit ani dovolateli tvrzenou poučovací povinnost podle ustanovení § 118a o. s. ř., když ve věci nebylo rozhodnuto po jednání.

Konečně Nejvyšší soud (nad rámec důvodů, na nichž založil své rozhodnutí odvolací soud) dodává, že judikatura Nejvyššího soudu při výkladu ustanovení § 289 odst. 3 insolvenčního zákona ustálena na závěrech, podle nichž:

1) Tím, že příslušná ustanovení insolvenčního zákona omezují (vymezují) dobu, do které lze nejpozději podat žalobu na určení neplatnosti smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu (§ 289 odst. 3 insolvenčního zákona) a že předurčují (vymezením, že jde o incidenční spor) k projednání takové určovací žaloby v prvním stupni insolvenční soud (§ 159 odst. 1 insolvenčního zákona), žádným způsobem nemění (neotevírají dovolacímu soudu k posouzení jako otázku, která dosud nebyla vyřešena) ustálené judikatorní závěry, jež podmiňují úspěšnost určovací žaloby tohoto typu tím, že sporu se musí účastnit (ať již jako žalobci nebo žalovaní) všechny strany napadané smlouvy. Dodržení této podmínky (bez které musí být žaloba zamítnuta) je podle ustálené judikatury výlučně věcí žalobce, když soud v dotčeném směru nemá poučovací povinnost.

Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2014, sen. zn. 29 ICdo 79/2014, včetně judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu obsažené v jeho důvodech, jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sen. zn. 29 ICdo 67/2016.

2) Osoba, která není účastníkem insolvenčního řízení nebo stranou smlouvy, kterou byla zpeněžena majetková podstata dlužníka mimo dražbu, není oprávněna domáhat se vyslovení neplatnosti takové smlouvy v řízení podle § 289 odst. 3 insolvenčního zákona.

Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2015, sen. zn. 29 ICdo 26/2013, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 6, ročník 2016, pod číslem 75.

Za stavu, kdy v poměrech dané věci žaloba na určení neplatnosti smlouvy zjevně nesměřuje (vedle insolvenční správkyne) i proti osobě kupujícího [PKD Development s. r. o. (B-183)], by nemohla být úspěšná, ani kdyby byla včasná, popřípadě kdyby nabyvatel nebyl v dobré víře.

Jelikož se dovolatelům se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud (při absenci vad řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti – § 242 odst. 3 o. s. ř.) dovolání zamítl jako nedůvodné [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Další články:

- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Nájemné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Péče o dítě \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o smlouvě budoucí \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)